

आचार्य - तृतीयसत्रार्थम्

वेदाङ्ग-वेदभाष्यम्

DSCC - 27

प्रस्तावना -

- अधीतवेदस्य अर्थज्ञानं अत्यावश्यकम् । श्रुतौ अर्थज्ञानस्य प्रशंसा बहुधा श्रूयते । अर्थज्ञानाय निरुक्तस्य अध्ययनं परमावश्यकमस्ति । अर्थज्ञानसम्पादनाय निरुक्तस्य ज्ञानम् अस्य पत्रस्य अध्ययनेन प्राप्स्यन्ति ।

उद्देश्यम् -

- निरुक्तोक्तभाषाशास्त्रतत्त्वानाम् अवगमनम् ।
- वैदिकभाषायाः वैशिष्ट्यबोधनम् ।
- निरुक्तदृष्ट्या मन्त्राणां त्रैविध्यम् तदर्थज्ञानम् ।

सङ्गतिः -

- अर्थज्ञानाय निरुक्ताध्ययनम् आवश्यकम् ।
- सप्तमामाध्याये मन्त्रभेदज्ञानेन अग्रिमहिमावगमेन वैश्वानरादिशब्दार्थज्ञानेन च वेदार्थः स्पष्टो भवति ।

फलितांशः -

- मन्त्रविभागानां ज्ञानं प्राप्स्यन्ति ।
- वैदिकभाषायाः वैशिष्ट्यं ज्ञास्यन्ति ।
- निरुक्तवेदाङ्गस्य उपयोगितां ज्ञास्यन्ति ।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण - यास्कनिरुक्तस्य सप्तमाध्यायः	क्रेडिट
DSCC 27	Unit -1 सप्तमाध्यायस्य प्रथमपादः > मन्त्राणां त्रैविध्यम् > मन्त्राणां भेदाः Unit -2 सप्तमाध्यायस्य द्वितीयपादः > देवतास्वरूपनिरूपणम् > देवताकारचिन्तनम् Unit -3 सप्तमाध्यायस्य तृतीयपादः > देवतानां भक्तिसाहचर्यनिर्णयः > मन्त्रशब्दस्य व्युत्पत्तिः, छन्दसां परिचयः Unit -4 सप्तमाध्यायस्य चतुर्थपञ्चमपादौ > अग्निशब्दनिर्वचनम् > अग्नेर्महिमा > जातवेदशब्दस्य व्युत्पत्तिः Unit -5 सप्तमाध्यायस्य षष्ठसप्तमपादौ > वैश्वानरशब्दविचारः > अग्नेः व्यापकत्वम् > वृष्टेः रहस्यम्	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थ- सहायकग्रन्थाः	1-निरुक्तम्, मुकुन्द झा शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी - 2012 2-निरुक्तम्, मेहरचन्द्रलच्छमनदासपब्लिकेशन्स, दरिआगञ्ज, दिल्ली -2005 यास्कनिरुक्तम् - दुर्गावृत्तिसहितम्	

वेदाङ्ग-वेदभाष्यविद्याशाखाध्यक्षः - प्रो.सूर्यनारायणभट्टः

दिनाङ्कः - 22/07/2025

आचार्य - चतुर्थसत्रार्थम्

वेदाङ्ग-वेदभाष्यम्

DSCC - 28

प्रस्तावना -

- तैत्तिरीयरण्यकस्य सप्तम-अष्टमपाठके ब्रह्मविषयकविचाराः उदीरिताः । प्रश्ने आदौ शान्तिमन्त्रः, शिक्षाध्यायः, ब्रह्मोपासना इत्येवं क्रमेण शिक्षावल्ल्याम् अनुवाकेषु मन्त्राः पठ्यन्ते । अतः एतत्प्रश्नस्य अध्ययनेन छात्राः शिक्षाविषये, आत्मज्ञानबोधकवाक्यानां विषये च अधिगमिष्यन्ति ।

उद्देश्यम् -

- कर्म-ब्रह्मेति वेदे विभागद्वयमपि ज्ञास्यन्ति ।
- ब्रह्मोपासनादीनां स्वरूपज्ञानम् ।
- सप्तमप्रश्नान्तर्गतमन्त्राणाम् अर्थं ज्ञास्यन्ति ।
- मन्त्राणां विनियोगज्ञानं प्राप्स्यन्ति ।

सङ्गतिः -

- कृष्णयजुर्वेदस्य तैत्तिरीयरण्यकस्य सप्तमप्रश्नान्तर्गतानां विषयाणां तारतम्येनाध्यापनम् ।

फलितांशः -

- छात्राः ब्रह्मविषये अधिगमिष्यन्ति ।
- छात्राः सम्पूर्णस्य उपनिषत्प्रकरणस्य अवगमनप्रक्रियाम् अनुष्ठानप्रक्रियां च ज्ञातुं प्रभविष्यन्ति ।
- इदमध्ययनं मन्त्राणां श्रौतकर्मणि विनियोगज्ञानपूर्वकं विद्यार्थिनाम् एतत्प्रश्नान्तर्गतं विषयज्ञानं द्रढयिष्यति ।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरणम् - (सायणभाष्यसहित-तैत्तिरीयारण्यके अष्टमप्रश्नस्य प्रथमानुवाकात् - नवमप्रश्नसमाप्तिं यावत्)	क्रेडिट
DSCC 28	Unit-1 तैत्तिरीयोपनिषदि आनन्दवल्यां ६-७ अनुवाकौ > विज्ञानमयकोशः Unit-2 तैत्तिरीयोपनिषदि आनन्दवल्यां ८-११ अनुवाकं यावत् > आनन्दमीमांसा Unit-3 तैत्तिरीयोपनिषदि भृगुवल्यां १-६ अनुवाकं यावत् > ब्रह्ममीमांसा Unit-4 तैत्तिरीयोपनिषदि भृगुवल्यां ७-१० अनुवाकं यावत् > उपासनम् Unit-5 एकामिकाण्डे प्रथमप्रश्ने विवाहप्रकरणम् १-१० अनुवाकाः > विवाहमन्त्राः । Unit-6 एकामिकाण्डे प्रथमप्रश्ने विवाहप्रकरणम् ११-१८ अनुवाकाः > संस्काराः Unit-7 एकामिकाण्डे द्वितीयप्रश्ने विवाहप्रकरणम् १-१३ अनुवाकाः > उपनयनसंस्काराः	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थ - सहायकग्रन्थाः	1 - तैत्तिरीयारण्यकम् सायणभाष्यम्, आनन्दाश्रमसंस्कृतग्रन्थावली-2008 2-तैत्तिरीयारण्यकम्,आनन्दाश्रममुद्रणालयः,पुणे, 1988 तैत्तिरीयारण्यके अष्टम-नवमप्रपाठकौ, सायणभाष्यम्	

वेदाङ्ग-वेदभाष्यविद्याशाखाध्यक्षः - प्रो.सूर्यनारायणभट्टः

दिनाङ्कः - 22/07/2025

हस्ताक्षरम्

PROFESSOR
Central Sanskrit University
Under MHRD Govt. of India
Rajiv Gandhi Campus
Manase, SRMGE, P.O. 401 401, A.P. 577 150

आचार्य - चतुर्थसत्रार्थम्

वेदाङ्ग-वेदभाष्यम्

DSCC - 29

प्रस्तावना -

- तैत्तिरीयसंहितायाः चतुर्थकाण्डस्य पञ्चम-सप्तमप्रपाठकयोः प्राधान्येन भगवतः रुद्रस्य लीला उपवर्णिता । कृष्णयजुर्वेदस्य संहितायाः मध्यमः प्रपाठकः इति पञ्चमप्रपाठकः प्रसिद्धो वर्तते । अतः अस्मिन् पत्रे पञ्चमप्रपाठकस्य सप्तमप्रपाठकस्य च अध्ययनं भविष्यति ।

उद्देश्यम् -

- चयने इष्टकायां यद्गृहोमः विहितः तस्य प्रक्रियां ज्ञास्यन्ति ।
- रुद्रस्य स्वरूपज्ञानम् ।
- पञ्चम-सप्तमप्रश्नान्तर्गतमन्त्राणाम् अर्थं ज्ञास्यन्ति ।
- मन्त्राणां विनियोगज्ञानं प्राप्स्यन्ति ।

सङ्गतिः -

- कृष्णयजुर्वेदस्य तैत्तिरीयसंहितायाः पञ्चम-सप्तमप्रश्नान्तर्गतानां विषयाणां तारतम्येनाध्यापनम् ।

फलितांशः -

- छात्राः रुद्रस्य, वसेर्धाराहोमविषये, वाजप्रसवीयहोमविषये च अधिगमिष्यन्ति ।
- छात्राः सम्पूर्णस्य रुद्रस्य प्रकरणस्य अवगमनप्रक्रियाम् अनुष्ठानप्रक्रियां च ज्ञातुं प्रभविष्यन्ति ।
- इदमध्ययनं मन्त्राणां श्रौतकर्मणि विनियोगज्ञानपूर्वकं विद्यार्थिनाम् एतत्पत्रान्तर्गतं विषयज्ञानं द्रढयिष्यति ।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण - तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे क्रेडिट पञ्चमसप्तमप्रपाठकौ सब्राह्मणम्, सायणभाष्यम्	
DSCC 29	Unit - 1 - तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे पञ्चमप्रपाठके आदितः पञ्चमानुवाकं यावत् > भगवतः श्रीरुद्रस्य लीलाविग्रहवर्णनम्। Unit - 2 - तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे पञ्चमप्रपाठके ६ अनुवाकात् प्रपाठकान्तं यावत् > भगवतः श्रीरुद्रस्य लीलाविग्रहवर्णनम्। Unit - 3 - तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे सप्तमप्रपाठके आदितः पञ्चानुवाकाः > वसोर्धाराहोमविषयाः Unit - 4 - तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे सप्तमप्रपाठके षष्ठानुवाकात् एकादशानुवाकं यावत् > वसोर्धाराहोममन्त्राः Unit - 5 - तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमप्रपाठके द्वादशानुवाकात् प्रपाठकान्तं यावत् > वाजप्रसवीयहोमाः	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थ - सहायकग्रन्थाः	1-तैत्तिरीयसंहिता, सायणभाष्यम्, वैदिकसंशोधनमण्डलम्, पुणे, 1970 2- तैत्तिरीयसंहिता, सायणभाष्यम्, भट्ट भास्करमिश्र, मोतिलालबनारसी दास, दिल्ली तैत्तिरीयसंहिता सायणभाष्यसमेता, आनन्दाश्रमग्रन्थालयः	

वेदाङ्ग-वेदभाष्यविद्याशाखाध्यक्षः - प्रो.सूर्यनारायणभट्टः

दिनाङ्कः - 22/07/2025

हस्ताक्षरम्

PROFESSOR
Central Sanskrit University
Under MHRD Govt. of India
Rajiv Gandhi Campus
Mangalore SRINGERI (KARNATAKA) 575006

आचार्य - चतुर्थसत्रार्थम्

वेदाङ्ग-वेदभाष्यम्

DSCC - 30

प्रस्तावना -

- तैत्तिरीयारण्यकस्य दशमप्रपाठके आदौ काश्चिदृचः ब्रह्मतत्त्वं प्रतिपादयन्ति । प्रश्ने आदौ शान्तिमन्त्रः, पुंविद्या, ब्रह्मोपासना इत्येवं क्रमेण नारायण्याम् अनुवाकेषु मन्त्राः पठ्यन्ते । अतः एतत्प्रश्नस्य अध्ययनेन छात्राः ब्रह्मतत्त्वविषये, सन्यासाद्याश्रमविषये आत्मज्ञानबोधकवाक्यानां विषये च अधिगमिष्यन्ति ।

उद्देश्यम् -

- कर्म-ब्रह्मेति वेदे विभागद्वयमपि ज्ञास्यन्ति ।
- ब्रह्मोपासनादीनां स्वरूपज्ञानम् ।
- सप्तमप्रश्नान्तर्गतमन्त्राणाम् अर्थं ज्ञास्यन्ति ।
- मन्त्राणां विनियोगज्ञानं प्राप्स्यन्ति ।

सङ्गतिः -

- कृष्णयजुर्वेदस्य तैत्तिरीयारण्यकस्य सप्तमप्रश्नान्तर्गतानां विषयाणां तारतम्येनाध्यापनम् ।

फलितांशः -

- छात्राः ब्रह्मविषये अधिगमिष्यन्ति ।
- छात्राः सम्पूर्णस्य उपनिषत्प्रकरणस्य अवगमनप्रक्रियाम् आत्मविषये च ज्ञातुं प्रभविष्यन्ति ।
- इदमध्ययनं मन्त्राणां श्रौतकर्मणि विनियोगज्ञानपूर्वकं विद्यार्थिनाम् एतत्प्रश्नान्तर्गतं विषयज्ञानं द्रढयिष्यति ।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरणम् - (सायणभाष्यसहित-तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रश्नस्य प्रथमानुवाकात् प्रश्नसमाप्तिं यावत्) महानारायणोपनिषत्	क्रेडिट
DSCC 30	Unit-1 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके १ अनुवाकः । > ब्रह्मतत्त्वप्रतिपादकमन्त्राः । Unit-2 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके २-१२ अनुवाकं यावत् > अनिष्टपरिहारार्थं जप्यमानमन्त्राः । > महाव्याहृतिसंज्ञकमन्त्राः । > लब्धवेदस्य अविस्मरणार्थं जप्यमानमन्त्राः । Unit-3 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके १३-२८ अनुवाकं यावत् > आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् । > आदित्यस्य सर्वात्मकत्वोपवर्णनम् । Unit-4 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके २९-३७ अनुवाकं यावत् > प्राणायामे विकल्पितमन्त्राः । > भुक्तस्यानुमन्त्रणमन्त्राः > मेधासूक्तम् Unit-5 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके ३८-६७ अनुवाकं यावत् > त्रिसुपर्णमन्त्राः Unit-6 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठके ६८-१०१ अनुवाकं यावत् > प्रकीर्णाः याज्ञिकमन्त्राः > उपास्तिप्रकाराः	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थ - सहायकग्रन्थाः	1 - तैत्तिरीयारण्यकम् सायणभाष्यम्, आनन्दाश्रमसंस्कृतग्रन्थावली-2008 2-तैत्तिरीयारण्यकम्, आनन्दाश्रममुद्रणालयः, पुणे, 1988 तैत्तिरीयारण्यके दशमप्रपाठकः, सायणभाष्यम्	

वेदाङ्ग-वेदभाष्यविद्याशाखाध्यक्षः - प्रो.सूर्यनारायणभट्टः

दिनाङ्कः - 22/07/2025